

(թիւ 29)

Կապոյտ Յիշատակներ Հրդեհուած Մելգոնեանէն
 «Մելգոնեանցի ըլլալը չի բացատրուիր, այլ՝ կ'ապրուի միայն»

Դասընկերներս

Վարդգէս Գուրուեան

Գիշերօթիկ կեանքին ամենէն անուշ մասը մտերիմ ընկերներն են: Դասարանին մէջ թէ դուրսը, մարզական փորձերու թէ խաղերու ժամանակ, ձեռնարկներու թէ քաղաք փախուստներուն, «խնկարկելու» առիթներուն թէ այլապէս, դասընկերներու հետ ըլլալը պարզապէս կը կրկնապատկէ հաճոյքը: Եւ Մելգոնեանը, իր գիշերօթիկի հանգամանքով, միշտ մէկէ աւելի ընկերներ ունէր քեզի տրամադրելու:

Ըսեմ որ տարբեր մարզերու մէջ տարբեր տղաք քու մտերիմներդ կ'ըլլային: Մարզական փորձերու ժամանակ, տարբեր տղոց հետ փորձ կ'ընէիր, թատերականի ընկերներդ տարբեր կ'ըլլային, աղջիկներուն մասին մտերմաբար խօսելու վստահելի ընկերներդ տարբեր էին: Քանի մը տղոց հետ կրնայիր դասերդ կամ պարտականութիւններդ պատրաստել, ուրիշներուն հետ կրնայիր քաղաք փախչիլ շաբաթավերջին, եւ միշտ կային տղաք, որոնցմով կրնայիր բարեկամաբար ազատ ժամանակդ մեռցնել՝ ազատ զրոյցներու համար:

Բայց այս բոլորէն ետք, միշտ քանի մը մտերիմներ կ'ունենայիր, որոնք միշտ հոն էին, քեզի հետ, պատրաստ՝ օգնելու քեզի, միշտ տրամադիր՝ ուրախութիւններդ ու ցաւերդ բաժնելու:

Մինչեւ այսօր, Մելգոնեանը աւարտելէն տասնամեակներ ետք, երբ քանի մը մելգոնեանցիներով քով-քովի գանք, բնականաբար խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը Մելգոնեանը կ'ըլլայ: Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ տասնամեակներ ամբողջ խօսիս միայն Մելգոնեանէն ներս ունեցած ընկերութիւններուդ, հերոսութիւն-ներուդ,

արկածախնդրություններուդ, սէրերուդ եւ մասամբ նորին ... եւ նիւթերը չհատնին:

Քաղաք փախուստները թէ սկաուտարանին ետեւ երթալով ծխելները, ֆութպոլի խաղերը թէ դաշտագնացութիւնները, քեպպալի «արշաւները» թէ բանակումներու վրայ իրագործուած յարձակումները, երգչախումբի փորձերը թէ ուսուցիչներու վրայ խաղցուած խաղերը, ասոնք եւ նման դրուագներ անվերջանալի են:

Եւ հարցը հոն է որ այս «հերոսութիւններ»ու մեղսակից ընկերներուդ հետ, շատ աւելի կը մտերմանայիր: Մանաւանդ՝ եթէ «բռնուէիր» եւ միասին պատժուէիր: «Ընկերով մահը հաճոյք է» կըսեն, չէ՞:

Բնականաբար դասընկերներդ քու ամենամօտիկներդ կըլլային:

Իմ դասարանս հարուստ էր տարբեր նկարագիրներով եւ բնաւորութիւններով տղոցմով: Բոլորն ալ լաւ էին, բայց երբեմն բնաւորութիւններու եւ հարցերուն մօտենալու ձեւերը կը տարբերէին, եւ բնական զտումով, աւելի կը մօտենայիր տղոց՝ որոնց բնաւորութիւնները համահունչ կըլլային քու բնաւորութեանդ կամ նկարագրիդ հետ:

Կարօ Այալթուն

Մելգոնեանի մտերմագոյն ընկերս Կարօն եղած է:

Առաջին տարիէն սկսանք մտերմանալ: Ես, նախակրթարանէն նոր շրջանաւարտ, տակաւին անցեալիս մէջ կ'ապրէի: Մավեանին հետ մեր համատեղ յարգանքն ու հետաքրքրութիւնը մեզ աւելի եւս մօտեցուց իրարու: Քանի որ նախակրթարանիս մէջ բանաստեղծութեան պէս բաներ մը կը գրէի, պարզապէս տողերուն վանկերն ու յանգերը իրարու յարմարցնելով, արդէն իսկ «նշանաւոր» էի ... որպէս գրող:

Մելգոնեանի մէջ սկսայ նախակրթարանի յուշերս գրել, նախ՝ ուրուագծային: Եւ որովհետեւ ուղղագրութիւնս շատ «անձնականացած» էր, Կարօյին կու տայի

որ նախ ինք սրբագրե, ապա՝ Մավեանին տայի որ ինքն ալ կարդար, սրբագրեր եւ ապա պահէի զանոնք: Գրած էջերս պարզապէս Կարօն «կարիւնտեր»:
Հայերէն բառերուն մէջի կարելի բոլոր ուղղագրական սխալները հերոսաբար կ'իրագործէի: Կամաց-կամաց սակայն սրբագրուած բառերը սկսան պակսիլ:
Ուրախացայ որ ուղղագրութիւնս սկսած է բարելաւուիլ: Բանից դուրս եկաւ որ փոխանակ եւ ճիշդ ուղղագրութեամբ գրելու, Կարոյին ուղղագրութիւնը սկսած էր իմ ուղղագրութեան կողմը շարժիլ ... :

Մելգոնեանի մէջ տղաքը, մանաւանդ Մովսէս Քեօշեանն ու Կարօ Սաղրեանը, սխալ ուղղագրութեամբ գրուած բառերուն համար ինքնատիպ բացատրութիւններ կու տային: Օրինակ, եթէ «անհրաժեշտ» բառը «յ»ով կամ «է»ով գրէիր, «անպէտք» կը նշանակէ կըսէին: Եթէ «ձիւն»ը «ց»ով գրէիր, այդ «սեւ ձիւն» կը նշանակէ կըսէին: «Ջար»ը «բարի» կը նշանակէր, «սօվ»ը «առատ ուտելիքի գոյութիւն» կը նշանակէր: Եւ այսպէս՝ սխալ ուղղագրութեամբ գրուած բառերը նոր իմաստներ կը հագուէին եւ դասարանին մէջ, մանաւանդ երրորդ սերտողութեան պահերուն (ժամը 9:30 – 11:00), շատ հաճելի «գիտեր» կը ստեղծէինք:

Կարօյին հետ մասնաւոր յարգանք ունէինք Վահրամ Մավեանին նկատմամբ: Պարզապէս Մավեանին հայերէն գրականութեան պահերը մեզի համար հաճոյքի վերածուած էին:

Մավեանին առաջարկով, Կարօն Մելգոնեանի «ԱՅԳ» աշակերտական պարբերաթերթին գրաշարը եղաւ: Զբօսանքներուն, կէսօրին, ճաշէն անմիջապէս առաջ (10 վայրկեան) եւ ճաշէն ետք մինչեւ մեր դասարան մտնելը, ժամը 3:30 –էն մինչեւ 7:00 եւ ապա Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ազատ ժամերուն եւ Կիրակի օրերը ամբողջ, գրաշարութեամբ կը զբաղուէր: Անգամ մը կէսօրուան ճաշին եկաւ կապարէն սեւցած ձեռքերով:

«Կարօ» ըսի, «գնա ձեռքերդ լուս եւ անանկ ճաշի եկուր, կը թունաւորուիս»:

Բարկացաւ:

«Դուն քու գործիդ նայէ, եւ քու ձեռքերուդ աղտին մասին բան մը ըսի՞, ուրիշ անգամ ինծի դիտողութիւն չընես» եղաւ իր բարկացկոտ պատասխանը:

Բնականաբար Կարոյին հետ միշտ կը խօսէինք մեր սէրերուն մասին: Կարօն Մելգոնեանէն ներս շատ գեղեցիկ եւ ազնիւ աղջկայ մը սիրահարուած էր, բայց իր սէրը անպատասխան մնացած էր: Անուշիկ այդ աղջիկը ամենայն նրբութեամբ կը փորձէր Կարօն հեռու պահել: Կարօն, իր մերժուած սէրն ու վիրաւոր սիրտը սկսաւ բանաստեղծութիւններով սփռփել: Եւ ըսեմ որ շատ լաւ, զգացական, երբեմն զգացախառն փիլիսոփայութեամբ, շատ յաջող բանաստեղծութիւններ կը գրէր, որոնք եթէ քիչ մը աւելի խորացնէր եւ սրբագրուէր բանաստեղծի մը կողմէ, կրնար փոքրակազմ հատորով մը հրատարակուիլ:

«Կարօ, կըսէի, լաւ որ սերդ մերժուեցաւ, եթէ ոչ դուն այս բանաստեղծութիւն-ներդ չէիր գրէր»:

«Օո, ըսաւ, այն ատեն ուրախ բանաստեղծութիւններ կը գրէի»:

Բնականաբար «ուրախ բանաստեղծութիւն»ները նոյն արժէքը չեն ունենար: Պետրոս Դուրեանի, Միսաք Մեծարենցի, Վահան Տէրեանի կամ Մաթէոս Զարիֆեանի բանաստեղծութիւնները եթէ «ուրախ բանաստեղծութիւններ» ըլլային, արդեօք նոյն արժէքը կամ ժողովրդականութիւնը պիտի վայելէին:

Մեր 10-րդ դասարանին, Կարօն, Փանոսը եւ ես որոշեցինք դասարանային, խմորատիպ պարբերաթերթ մը հրատարակել «ԱԿ» անունով: «ԱԿ»՝ որովհետեւ անոր միջոցաւ պիտի հոսէր մեր գրական «ստեղծագործութիւններու» զուլալ «ջուր»երը: Կարօն՝ «գլխաւոր խմբագիր»ն էր, Փանոսը՝ իմաստասիրական-գրական գրութիւններ պիտի հայթայթէր, ես գրութիւններով կամ պատմուածքներով եւ դպրոցէն լուրերով պիտի մասնակցէի: Բնականաբար մեր դասընկերներն ալ, անոնք որոնք ուզէին, պիտի կարենային գրութիւններով մասնակցիլ: Երկու թիւ հրատարակեցինք, տարին վերջացաւ, «ԱԿ»ն ալ ... ցամքեցաւ:

Կարօն շատ կը սիրէր վիճաբանիլ: Եթէ վիճաբանած ժամանակ իր միտքը չկարենար «պարտարդել», կը սկսէր ջղայնանալ, բարկանալ, կարմրիլ եւ իրար անցնիլ, կարծես թէ եթէ իր ըսածը չըլլար, մեծ աղէտ մը պիտի պատահէր:

Տղաքը ասիկա շատ լաւ գիտէին եւ անոր համար ալ մասնաւոր կերպով իր կարծիքներուն դէմ կը խօսէին երբեմն (մանաւանդ Կարօ Սաղրեանն ու Մովսէս Քէօշեանը), եւ իր ջղային վիճակէն հաճոյք կ'առնէին:

Անգամ մը, քիչ մը ջղայնացած, բայց շատ ինքնավստահ, սկսաւ ինծի որոշ հարցեր տալ եւ իր կարծիքները արտայայտել: Յայտնի էր որ տրամադրուած եկած էր եւ զօրաւոր հակադարձութեան կը սպասէր: Ըսելիքները պատրաստած էր եւ վստահ էր որ վիճաբանութեան վերջաւորութեան ինք «յաղթական» դուրս պիտի գար:

«Համաձայն եմ ըսածներուդ, Կարօ» ըսի: Չարմացաւ: Գիտէր որ ես ալ վիճաբանիլ շատ կը սիրէի եւ քիչ մը դժուար էր հետս գլուխ ելլելը:

Բարկացաւ:

«Ինչու՞ համաձայն ես, համաձայն պէտք չէ՛ ըլլաս այս ըսածներուս, դուն սկզբունքներ չունի՞ս, պատիւ, արժանապատուութիւն ըսուած բաները չունի՞ս» եղաւ իր պատասխանը:

«Ճանրմ, ըսի, շատ լաւ բաներ ըսիր, ես ալ համաձայն եմ ըսածներուդ, ի՞նչ կայ ասոր մէջ, գնա՛ գործիդ»:

«Դուն արդէն սկզբունք չունիս, պէտք է վիճաբանիս, պէտք է ինքզինքդ, կարծիքներդ պաշտպանես, դուն ջիղ չունի՞ս, դուն վիճաբանիլ չե՞ս գիտեր...»:

Եւ այն օրը Կարօն շատ բարկացած (եւ յուսահատ)՝ հեռացաւ:

Ինքն ալ կուզէր որ իր կարծիքներուն միշտ համաձայն պէտք չէր ըլլայինք ... այլապէս որու՞ հետ պիտի վիճաբանէր:

Կարօյին հետ յաճախ կը խօսէինք ազգապահպանման հարցերու մասին:

Տակաւին 9-րդ կամ 10-րդ դասարանի աշակերտներ էինք, բայց Մավեանէն, Մեմերճեանէն եւ հայագիտական նիւթերու միւս ուսուցիչներէն մեր ստացած ազգային դաստիարակութեան հունտերը արդէն իսկ սկսած էին արմատաւորուիլ եւ ծիլեր արձակել մեր հոգիներուն մէջ:

Կը յիշեմ, միասին պուրակ կերթայինք եւ Կարօն զգացախառն բարկութեամբ կը գանգատէր ամերիկահայերուն լեզուն աղաւաղելու եւ կորսնցնելու երեւոյթներուն դէմ: Կիրքո՛վ կը խօսէր, կը բարկանար, կը ջղայնանար, «ի՞նչ է այս, կըսէր, Կարօն եղեր է Կերի, Յովկըր՝ ճօն, Դերձակեանը՝ Թէլլըր, Միսաքը՝ Մայք» եւ տակաւին շարքը անգլերէնի փոխուած հայկական անուններուն: «Մեր նահատակները պարապ տե՛ղը նահատակուեցան, մեր հայրերը պարապի այսքան զոհողութիւններ կընեն որպէսզի մենք մոռնա՞նք մեր լեզուն»... Եւ լուծումներ կ'առաջարկէր: «Մենք պետք է Ամերիկա երթանք եւ հոն ամէն ճիգ թափենք որ հայերը չձուլուին»: Մուկերը՝ փիղին դէմ պատերազմի պիտի ելլէինք... :

Եւ այդպէս ալ եղաւ:

Եկանք Ամերիկա: Թէքէեան Մշակութային Միութեան եւ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան միջոցաւ, ես ալ առաւել եւս ուսուցչական ասպարէզովս, եւ մանաւանդ ԹՄՄ Արշակ Տիգրանեան վարժարանի տնօրէնի հանգամանքովս, նուիրուեցանք ազգին, ազգապահպանման գործին լծուելով: Թէ որքա՞ն յաջողեցանք, այդ չեմ գիտեր: Բնականաբար, «շատ լաւ գնահատուեցանք» եւ «վարձատրուեցանք» ...:

Սկաուտական խումբին մէջ ալ Կարոյին հետ նոյն խմբակէն էինք: Ինք քանի որ ինձմէ մէկ տարի առաջ սկաուտական խումբին միացած էր, աւելի գիտելիքներ ունէր, առաջին տարին իմ խմբապետս էր եւ ինձի շատ օգտակար եղած էր:

Ամերիկա հաստատուելէն ետք ալ, բնականաբար շարունակեցինք մեր մտերիմ բարեկամութիւնը: Բախտաւոր ենք որ մեր տիկիներն ալ շատ մտերմացան իրարու հետ եւ շատ սիրալիր ընտանեկան յարաբերութիւններ մշակուեցան: Անշուշտ Կարոյին հետ կը շարունակենք կուսակցական եւ միութենական մեր աշխատանքները, մեր պայքարները, այն յոյսով որ օր մը մեր զոհողութիւնները իրենց դրական արդիւնքը պիտի ունենան ...

Նասրէտտին Հոճան կըսէ՝ «սպասէ էշուկս որ ամառ գայ:

Եթէ Կարօն իմ չարաճճի կատակներուս եւ «քաշկրտութիւններուս դիմացած է մինչեւ հիմա, վստահ եմ որ ոչ ոք կամ ոչ մէկ բան կրնայ մեր բարեկամութեան մէջ խէթ խցել:

Կարոյին մաքուր եւ ազնիւ նկարագիրը, իր անկեղծութիւնը, փայլուն միտքն ու ազգային մտահոգութիւնները զինք անփոխարինելի ընկերոջ մը վերածած են: Տակաւին մինչեւ այսօր, նոյն կիրքով կը մօտենայ ազգային, կուսակցական հարցերուն եւ իր կարողութիւնները ի սպաս դրած է իր ընկերներուն բարօրութեան եւ ազգին օգտակար ըլլալու միտումներուն:

Նիկողոս Մարոնեան

«Նիկողայոս Ադոնց» կը կոչէինք զինք՝ կատակով: Եւ ինք շատ կուրախանար:

Մելգոնեանի պատմութեան ամենանշանաւոր մարզիկներէն մէկը եղած է Նիկողոսը: Բայց, իր մարզական կարողութիւններէն շատ աւելի նշանաւոր էր իր բարի սրտին համար: Կարծես Նիկողոսը Մելգոնեան եկած էր իր ընկերներուն օգնելու: Ընկերասէր, բարեսիրտ, ամէնուն օգնող, ամէնուն հասնող տղան էր ան:

Նիկողոսին մարզական կեանքին եւ յաջողութիւններուն մասին գրած եմ այս յօդուածաշարքիս «Մելգոնեանի Մարզական Կեանքը» յօդուածիս մէջ:

Երբ աղջիկներուն լեհմաճունի օրը ըլլար, Նիկողոսը նուագագոյնը 10 – 12 լեհմաճուն կը ստանար աղջիկներէն: Ընդհանրապէս «մարդ» ունեցող տղաքը երկու կամ երեք լեհմաճուն կը ստանային, Նիկողոսը՝ 10 – 12 հատ: Բնականաբար պզտիկ տղաքը, որոնք տակաւին ընկերուհիներ չունէին, զրկուած կըլլային աղջիկներուն մատներու հպումով աւելի եւս համովցած լեհմաճուններէն: Նիկողոսը միշտ քանի մը հատը այդ տղոց կու տար: Եթէ

մեծերը ուզեին, չարաճճի ժպիտով մը կը մերժէր: «Դուք ալ մարդ ունեցէք, թող ձեզի ալ դրկեն, կըսէր, այս ճօճուխները մեղք են ... »:

Նիկողոսը կրնար ճակատի մկանները վեր-վար շարժել: Կը զարմանայինք: «Ասիկա ինձի Աստուծմէ տրուած կարողութիւն է» կըսէր: Երբ որ ուզէր, կրնար աչքերէն արցունք բերել:

«Նիկողոս մէկ հաստ լաց ալ տեսնենք», կըսէինք:

«Ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ լամ, հիւնքիւր-հիւնքիւ՞ր թէ պարզ», կը հարցնէր: Եւ բարձրաձայն աղաղակելով՝ աչքերէն առատ արցունք կը բերէր:

Հակառակ որ Մելգոնեանի մէջ մեծ թիւով աղջիկներ կուզէին Նիկողոսին հետ մտերմանալ եւ ընկերանալ, Նիկողոսը միշտ անտարբեր էր անոնց հանդէպ: «Իմ քոյրիկներս են անոնք, ինչպէ՞ս կրնամ տարբեր զգացումներ ունենալ անոնց հանդէպ» կըսէր: Մեր աւարտական տարին սակայն, Նիկողոսը մէյ մըն ալ սիրահարուեցաւ մեր դասարանէն շատ անուշիկ եւ թոմպուլիկ աղջկայ մը: Հակառակ աղջկան ազնիւ՝ բայց մերժողական վերաբերումին, Նիկողոսը շարունակեց իր սէրը փայփայել մինչեւ տարւոյն վերջը, գիտնալով որ այդ աղջիկը արդէն իսկ պաշտօնապէս իր տէրը ունեցած էր:

Նիկողոսը իր համալսարանական ուսման համար Հայաստան գնաց: Նախ բժշկական ֆաքիւլթէթ դիմեց, ապա «մարմնաբուժական» (physiotherapy) ֆաքիւլթէթը, եւ վերջաւորութեան՝ մարզական «ինստիտիւտ» էն շրջանաւարտ, Պէյրութ գնաց:

Նիկողոսը Հայաստանի մէջ ալ իր բարեսրտութեամբ նշանաւոր դարձաւ: Ամառները երբ սփիւռքէն գացած ուսանողները տուն վերադառնային, քանի մը տղաք, քաղաքական պատճառներով չէին կրնար իրենց երկիրները վերադառնալ (սուրիացի, յորդանանցի): Ասոնց մէկ մասը Պէյրութ կու գային եւ Նիկողոսին ծնողքին տունը կը մնային, ապա, «անհրաժեշտ գնումները» ընելէն ետք, Հայաստան կը վերադառնային: Նիկողոսին ծնողքը, ամէն ձեւով, նիրթականով թէ այլապէս, կօզներ այդ տղոց:

Լիբանանեան քաղաքացիական պատերազմէն փախչելով, Նիկողոսն ալ Կիպրոսի ճամբով Գանատա գնաց: Մոնթրէալի մէջ, հայկական դպրոցներու մօտ որպէս մարզիչ աշխատելէն ետք, քանի մը տարի ալ դպրոցին պասը եւ թաքսի քշելով օրապահիկը շահեցաւ:

Մոնթրէալի մէջ Նիկողոսը ակումբային-միութենական կեանքին մէջ ալ իր նպաստը բերաւ, գլխաւորաբար ՀՄԸՄ-ի մարզական յանձնախումբերու եւ Նաւասարդեան խաղերու կազմակերպչական աշխատանքներուն մէջ:

Լսեցինք որ Նիկողոսը աչքին մէկը հիւանդութեան պատճառով (“Macular Degeneration”), տեսողութիւնը կորսնցուցած է: Երբ Լոս Անճելըս եկաւ, զինք տարի զակիս դարմանատունը եւ տղաս Նիկողոսին աչքը մանրամասն քննելէ ետք, դժբախտաբար ոչ թէ չկրցաւ տեսողութիւնը վերականգնել, այլ ըսաւ որ միւս աչքին տեսողութիւնն ալ կրնայ կորսնցնել: Եւ այդպէս ալ եղաւ:

Նիկողոսը իր կեանքին վերջին տարիները զրկուած էր տեսողութենէն: Ան շատ կանուխ բաժնուեցաւ մեզմէ:

Վստահ եմ, դրախտին մէջ Նիկողոսը շատ զօրաւոր տեսողութեամբ կ'ապրի հիմա: Հաւանաբար հրեշտակներուն լեհմաճուններու բաժիններէն ալ քանի մը հատը անուշ կընէ եւ փոքրիկներն ալ մարզական խաղերով զբաղ կը պահէ:

Փանոս Չագալեան

Ոչ թէ դասարանին, այլ Մելգոնեանի փիլիսոփան էր ան: Հետը վիճաբանիլ՝ կարելի չէր: Շատ փայլուն եւ սուր ուղեղով այս տղան չկրցաւ ինքզինք արդարացնել, քանի որ ան ալ Կարոյին նման, նոյն աղջկան սիրահարուեցաւ, եւ քանի որ իր սէրն ալ անպատասխան մնաց, ինքն ալ շրջան մը ինքզինք փիլիսոփայական գիրքեր կարդալու տուաւ:

Դասերը մոռցած էր: Կարելո՞ր էին դասերը, երբ անդին իր սէրը անպատասխան մնացած էր: Կարելո՞ր էին դասերը երբ փիլիսոփայութեան գիրքերը կային, որոնք ընթերցուելու կը սպասէին: Rabindranath Tagor-ի գիրքերուն մեծ մասը եւ այլ իմաստասերներու հատորները կարդացած էր Մելգոնեանի մէջ: Քանի մը

անգամ, անձրեւներու տակ զինք պուրակին մէջ տեսանք, գլխուն փլաստիկէ տոպրակ մը անցուցած, գիրքի մը վրայ ուրիշ, թափանցիկ փլաստիկով ծածկած, կը կարդար: Մեր բոլոր ճիգերը իրեն օգնելու, «խելքը գլխուն» բերելու, արդիւնք չունեցան:

Փանոսը, ինչպէս ըսի, շատ փայլուն միտք ունէր: Մեր աւարտական տարին ան մասնակցեցաւ բնագիտութեան յառաջացեալ մակարդակի քննութեան (G.C.E. Advanced Level Physics): Եթէ շատ լաւ պատրաստուած ըլլայիր այդ քննութեան, մանաւանդ վերջին ամիսն ալ օրական 10-12 ժամ սերտած, քննութեան ընթացքին ալ ամբողջ երեք ժամերը նստած հարցերուն պատասխանէիր եւ խնդիրները լուծէիր, յոյս կրնայիր ունենալ որ յաջող նիշ մը կարենայիր ապահովել:

Փանոսը քննութեան նախօրէին քանի մը ժամ բնագիտութեան դասագիրքը «աչքէ անցընել» է ետք, քննութենէն 22 վայրկեանէն դուրս ելաւ: Պրն. Նազարէթ Պոյաճեանը («Էճէն»), շատ խիստ դիտողութիւն ըրաւ Փանոսին:

«Դուն Մելգոնեանին եւ իմ պատիւիս հետ կը խաղաս կոր» ըսաւ անոր:

Մենք ալ Փանոսի հարցուցիւնք որ ինչու՞ այդքան շուտ դուրս եկաւ քննութենէն:

«Ճանրմ դուք ալ բան մը չէք հասկնար, հարցումները կարդացի, պատասխանները գրեցի, խնդիրները կարդացի, լուծումները գրեցի եւ դուրս ելայ, ի՞նչ պէտք ունէի երեք ժամ հոն նստած մնալու», եղաւ իր միամիտ պատասխանը:

Երկու ամիս ետք երբ արդիւնքները եկան, Փանոսը 4/5 ի վրայ յաջողած էր ... :

Հակառակ այսքան խելացի ըլլալուն, կարծեմ քիմիագիտութեան դասէն չէր յաջողած անցման նիշ ապահովել եւ չկրցաւ մեզի հետ վկայական ստանալ: Հանդէսի օրը մէջտեղ չկար: Վերջին ժամուն յայտնուեցաւ, մտաւ լոգնալու եւ ածիլուելէն ետք՝

«Տղաք, ո՞վ աւելորդ ճագէթ ունի ինձի տալու որ հանդէսի գամ» հարցուց:

Տուիւնք ճագէթը եւ Փանոսը այդ նեղ ճագէթը հագուած՝ հանդէսի եկաւ:

Երկու ամիս ետք, Աթենքի ՀԲԸՄիության գրասենեակին մեջ Փանոսը իր «վերաքննությունը» տուաւ, եւ անշուշտ «յաջողեցաւ»:

Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին մեջ Փանոսը փիլիսոփայութեան ճիւղին հետեւեցաւ: Իր դասախօսներէն մէկը՝ Փրոֆ. Շարլ Մէլիքն էր: Այս պատուական մտաւորականը, Լիբանանի Կրթական Նախարար եւ քաղաքական թէ կրթական այլ բարձրաստիճան պաշտօններու տիրացած էր Լիբանանի մեջ (նաեւ Պ.Ա. Համալսարանի Փոխ Նախագահութիւնը): 1948-ին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հիմնադիրներէն էր Սան Ֆրանսիսքոյի մեջ, տարիներով Լիբանանի ներկայացուցիչը՝ նոյն կազմակերպութեան մօտ, եւ 1958-ն ալ ՄԱԿ-ի Ընդհանուր Ժողովին (General Assembly)՝ նախագահ ընտրուած էր:

Օր մը (1969-ին), Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի սրճարանին (Milk Bar) առջեւ ընկերներով նստած կը խօսէինք, յանկարծ Փանոսը տեսանք որ բարկացած դէպի Շարլ Մէլիքին գրասենեակը կ'երթար:

«Ի՞նչ կայ Փանոս», հարցուցի:

«Այս մարդն ալ գրածս լաւ չէ հասկցած եւ միայն 85 տուեր է գրաւորիս», ըսաւ:

«Ո՞վ», հարցուցի:

«Շարլ Մէլիքը», ըսաւ ու արագ քայլերով հեռացաւ:

Շարլ Մէլիքը իր «գրածը չէ հասցա՞ծ» ... : Եթէ Շարլ Մէլիքէն 70 նիշը ապահովէիր, արդէն իսկ հաստատուած իմաստասէր կրնայիր համարել դուն քեզ ... :

Փանոսը մէկ հեռաւոր ազգականն էր Ազգային Բարերար՝ Տիար Ալէք Մանուկեանին: Բարերարը ամէն տարի 500-1000 տոլար «գրպանի ծախս» կը դրկէր Փանոսին: Փանոսն ալ, այդ դրամը ստանալու պէս, քանի մը ձեռք հագուստ կը գներ, քանի մը տղոց ճաշարան կը հրաւիրէր, քանի մը հատ դասական երաժշտութեան սկաւառակ կը գներ, սկաւառակները ասոր-անոր

նուէր կու տար, պարտքերը կը մարէր, եւ ... յաջորդ օրը գրպանը ծակ կը պտտէր:

Անգամ մը քանի մը հոգիով մեզ ճաշարան հրաւիրեց եւ՝

«Տղաք, ինչ որ կուզէք ապսպրեցէք, ինչ խմիչք որ կուզէք խմել՝ խմեցէք», ըսաւ:

Մենք ալ, քանի որ դրամը տուողը մենք չէինք, առատ առատ ապսպրեցինք: «Ճաշկերոյթ»ին վերջաւորութեան, ոտքի ելաւ, քանի մը բարեմաղթութիւնները ըրաւ, եւ՝ «ամէն մարդ իր կերած-խմածին դրամը թող վճարէ: Իմ բաժինս ալ բաժնուեցէք» ըսելով, դուրս ելաւ ... :

Քանի մը օր Փանոսը համալսարանի շրջափակին մէջ չտեսանք ... :

Համալսարանը աւարտելէն ետք լսեցինք որ Փանոսը Էջմիածին գացած է եւ վարդապետ օծուած: 1977-ին երբ ուսուցիչներու խումբով Հայաստան գացի, Էջմիածնի մէջ հանդիպեցայ Փանոսին: Ստերմիկ խօսակցութեան ժամանակ, ըսաւ որ որոշած է Հայաստան մնալ եւ եկեղեցիին նուիրուիլ: «Սովետական Հայաստանի հպատակ դարձայ, անցագիրս ալ փոխեցի որ երկրէն դուրս չկարենամ ելլել», ըսաւ:

«Փանոս, ըսի, եթէ հոս մնաս, կրնաս եկեղեցական շատ բարձր դիրքերու հասնիլ: Հայերէնդ, արեւմտահայերէն եւ արեւելահայերէն, շատ լաւ է, անգլերէնդ եւ յունարէնդ ալ շատ լաւ են, սկսած ես ռուսերէն սորվիլ եւ հոս ալ աստուածաբանութիւն կուսանիս: Փիլիսոփայութեան վկայական ալ ունիս: Գիտական ուղեղ ունիս: Բարեգործականի մարդիկը, մելգոնեանցիները, յունահայերն ու կիպրահայերն ալ քեզի զօրավիզ կը կանգնին, իրողութեան մէջ սփիւռքահայերը քեզի կողմնակից են, Հայաստանի քաղաքացի ալ եղած ես, ի՞նչ մնաց անդին ...»: Փանոսը շրջան մը Վազգէն Վեհափառին անձնական քարտուղարն ալ էր:

Էջմիածնի դիւանին մէջ նախկին մելգոնեանցի մըն ալ շատ լաւ պաշտօն ունէր: Հարցուցի անոր Փանոսին մասին:

«Շատ խելացի տղայ է, եթէ յարատեւէ, կրնայ շատ բարձր դիրքերու հասնիլ: Վեհափառը շատ գոհ է իրմէ», եղաւ իր պատասխանը:

Դժբախտաբար Փանոսը երկու զաւակներով կնկայ մը սիրահարուեցաւ, եւ «սէրսէրին» որոշեց ամուսնանալ: Վազգէն Վեհափառին բոլոր ճիգերը՝ զինք համոզելու որ վարդապետ մնայ, ապարդիւն անցան:

Փանոսը գնաց այդ կնկան ետեւէն, երկու-երեք տարի ամուսնացած մնաց, ապա ամուսնալուծուելով՝ Էջմիածին վերադարձաւ. 1987-ի երկրաշարժէն ետք Սպիտակի առաջնորդ նշանակուեցաւ, եւ յետոյ ու՞ր կորսուեցաւ, չգիտցանք:

Տարիներ ետք իմացայ որ Փանոսը Աթէնք վերադարձած է եւ ... :

X x x x x x x x x

Մեր դասարանին մէջ ունէինք նաեւ **Համբիկ Մարուքեանը**, Աթէնքէն: Շատ լաւ, ընկերային տղայ մըն էր: Ան դպրոցին ֆութպոլի խումբին բերդապահն էր, «կօլար»ը: Երբ «Արարատ» եւ «Արագած» խումբերու բաժնուէինք, ֆութպոլի մրցումներու ժամանակ հակառակորդ խումբէն տղաք իր դարպասին ետեւը կերթային եւ կը ջղայնացնէին զինք: Երբ ջղայնանար, չէր կրնար բերդապահի պարտականութիւնը լաւ կատարել:

Համբիկը Մելգոնեանէն ամէն տեսակի «նօթ» երը կը պահէր: Բոլոր տետրակները, գրաւորի թուղթերը, նամակները եւ ինչ որ գրաւոր էր: «Ասոնց բոլորը Սելանիկ պիտի տանիմ եւ հոն յիշատակ պահեմ», կըսէր: Եւ այդպէս ալ ըրաւ:

Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին մէջ Համբիկին հետ քանի մը նիւթեր միասին կառնէինք: Geography 101, Geology 101, Western Civilization 101, եւ այլն: Աշխարհագրութեան դասերու ժամանակ, Մելգոնեանէն մեր ստացած գիտութիւնը բաւարար էր մեր դասընկերներն ու դասախօսները զարմացնելու: Համբիկը մանաւանդ, քանի որ G.C.E. Advanced Level Geography-ի քննութիւնն ալ անցած էր, որոշած էր աշխարհագրութեան մէջ մասնագիտանալ, եւ անոր համար ալ դասերը շատ լաւ կը պատրաստէր:

Քանի որ աշխարհագրությունը գլխաւոր մասնագիտութիւն (major) ընել փափաքող աշակերտ շատ չկար, Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի տնօրէնութիւնը որոշած էր այդ ճիւղը ջնջել: Դասախօսին միջամտութեամբ, կարելի եղաւ Համբիկին համար բացառութիւն ընել եւ արտօնել որ ան իր դասախօսին հսկողութեամբ ուսանի այդ ճիւղը եւ ստանայ իր մասնագիտական վկայականը:

Համբիկը եւ ոչ լիբանանցի Մելգոնեանցի ուրիշ դասընկերներ, Պէյրութ գտնուած միջոցիցին, տարին քանի մը անգամ մեզի կը հրաւիրէի մօրս պարաստած տնային ճաշերը համտեսելու: Ըսեմ որ մայրս շատ համով ճաշեր կը պատրաստէր: Գարնան, երբ թութերը հասուննային, մեր տան թութի ծառէն ալ կօգտուէին այս տղաքը:

Համբիկը համալսարանը աւարտելէն ետք, Յունաստան վերադարձաւ եւ հոն կարծեմ Սելանիկի համալսարանին մէջ աշխարհագրութեան մէջ Դոկտորայի վկայականները նուաճելէ ետք, նոյն համալսարանին մէջ ալ դասախօս եղաւ: Ան այժմ Աթէնքի Պետական Համալսարանի «Աշխարհագրութեան Բաժանմունք»ի ընդհանուր տնօրէնն է:

Ազգային կեանքին մէջ ալ, Համբիկը ՀԲԸՄիութեան Աթէնքի Մասնաճիւղի ատենապետն էր:

Կարպիս Դաւիթեանին մասին նախապէս գրած եմ: Կրկնութիւններէ եւ «այլ բաներ ըսելէ» կուզեմ խուսափիլ... :

X x x x x x x

Մեր 10-րդ դասարանին, Պոլիսէն **Հայկ Մամիկոնեան** անունով տղայ մը եկաւ: Պօզիկ, բարձրահասակ, նիհար, արտաքնապէս շատ բարի եւ միամիտ երեւցող տղայ մըն էր:

Հայկը Մելգոնեան եկած էր կարծեմ տարի մը «հանգիստ» ընելու: Դասերը զինք չէին հետաքրքրեր: Հակառակ որ շատ խելացի էր, բայց իրեն դաս ըրէ մի՛ ըսէր: Ահաւոր ծխող էր: Օրական 10-15 սիկարէթ պէտք էր ծխէր (ծխող տղաքը ընդհանրապէս օրական 5-6 սիկարէթ կը ծխէին): Երբեմն, դասապահերու

ընթացքին սկաուտարանին ետևը կ'երթար ծխելու: Երբ դասարան վերադառնար, շատ անմեղութեամբ ուսուցիչին կըսեր որ «դեղերս պետք էր առնէի, կը ներէք» ...

Կիպրոսի յոյն-թրքական ներքին կռիւներու ժամանակ, 1963-ին, հարիւրաւոր կիպրահայեր թրքական թաղամասերէն Մելգոնեան ապաստանեցան: Կարծեմ Կարմիր Խաչն էր, թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէկ յանձնախումբը, չեմ յիշեր, տուփերով ամերիկեան սիկարէթներ բերին գաղթական հայերուն բաժնելու: Այդ սիկարիթէ տուփերը պահելու ամենէն ապահով տեղը հերթապահին՝ Պրն. Պարգեւ Գամպուրեանին գրասենեակը նկատուեցաւ հոգաբարձութեան կողմէ: Պրն. Գամպուրեանը սիկարէթի տուփերը մետաղեայ պահարանին մէջ դնելով, կղպեց պահարանը: Գիշերը բնականաբար հերթապահի սենեակին դուռն ալ կղպեցին ապահովութեան համար:

Յաջորդ առտու, երբ Պրն. Գամպուրեանը գրասենեակ մտնելով պահարանը կը ստուգէ, կը տեսնէ որ սիկարիթի տուփերը անհետացած են: Ի՞նչ սպառնալիք որ գործածեցին, կարելի չեղաւ գողը կամ սիկարէթները գտնել:

Հայկը, շատ ճարպիկութեամբ, կղպուած դռները բանալով սիկարէթները սեփականացուցած էր: Եւ որպէսզի դարակները խուզարկելով սիկարէթները չգտնուին, ֆուրպոլի դաշտին հիւսիս արեւելեան կողմը, դէպի դարմանատուն, դաշտերուն մէջ գտնուող քարայրներուն մէջ պահած էր զանոնք ...

Հայկը այնքան կը ծխէր որ իր ցուցամասն ու միջնեմատը նարնջագոյն «ներկուած» էին: Կծու-կծու սիկարէթ ալ կը հոտէր, բայց երբ Գամպուրեանը կամ ուսուցիչ մը հարցնէր որ ինչու՞ սիկարէթ կը հոտէր՝

«Մրտի դեղերէս են պարոն, շատ գէշ կը հոտին, ես ալ կը զանիմ կոր, բայց եթէ չ'առնեմ, կրնամ մեռնիլ, կուզէ՞ք բժիշկին թուղթը բերեմ ...»: Իր «անմեղ» եւ «միամիտ» նայուածքէն խաբուելով, ամբողջ տարին կերաւ, խմեց, ծխեց, եւ տարւոյն վերջն ալ առանց պատժուելու տուն գնաց ... :

Իմացանք որ քանի մը տարի ետք, թուրք լակոտներու հետ կռուած ժամանակ, թուրքերը դանակոծած են զինք եւ հեւանդանոց չհասած՝ մեռած է:

X x x x x x x x x

Անպայման պետք է գրեմ նաեւ իմ դասընկերուհիներու մասին:

Մարի Փափազեանը, «Փափազիկ»ը, լառնագացին, սեւ, գանգուր մազերով, գիտական բաժնի լաւագոյն ուսանողներէն մին, որ յետագային, Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանը աւարտելէն ետք, Մելգոնեանի մէջ, աղջկանց բաժնի հերթապահուի եւ խոնարհագոյն կարգերուն գիտական դասերու ուսուցչուհի եղաւ: Իր աններելի մեղքը այն էր որ ան, իր հօր նման, համաձայն էր Մելգոնեանի փակումին: Այս պատճառով, անոր հանդէպ մելգոնեանցիներու յարգանքը շատ նուազած էր:

Անահիտ Գարակէօզեանը, առաջին տարիէն իր դասընկերներուն «մեծ քոյրիկ»ն էր: Շատ բարեսիրտ, ամէնուն «տերտերուն» հասնող, անոնց անպաշտօն հոգեբանն էր, մանաւանդ երկսեռ յարաբերութիւններուն մէջ: «Մերժուած» աղջիկները ուս մը ունէին որուն, վրայ կրնային լալ ... :

Անահիտին անուշ նայուածքներն ու ժպիտը շատ փնտռուած էր: Երբ ժպտար, կարծես աչքերէն լոյս կը հոսէր: Տղաքս, մանաւանդ իր դասընկերները շատ կը յարգէինք զինք:

Անահիտը Մելգոնեանէն շրջանաւարտ ըլլալէն ետք, նուիրուեցաւ ուսուցչական ասպարէզին: Պէյրութի ՀԲԸՄիութեան նախակրթարաններուն մէջ շատ սիրուած եւ յարգուած ուսուցչուհի մը եղաւ ան:

X x x x x x x

Լուսի Չատրճեանը, Եգիպտոսէն, սեւուլիկ, կարճուլիկ, թոմպուլիկ աղջիկ մըն էր: Մանկավարժական ճիւղին ամենափայլուն ուսանողուհին էր ան:

Իր ալ ժպիտը շատ քաջողական բան մը ունէր: Հոգիդ կու տայիր իր այդ ժպիտներուն արժանանալու կամ վայելելու համար:

Մեր ասարտական տարին, Պրն. Սարգիս Համպոյեան անունով ուսուցիչ մը եկաւ Պէրոյթէն եւ մեզի սկսաւ Մանկավարժական Հոգեբանութիւն դասաւանդել:

Շատ հաճելի անձնաւորութիւն մըն էր: Անգամ մը մեզի պարտականութիւն տուաւ «գրաւորի մը հարցարանը» պատրաստելու: Բնականաբար Նիկողոսը դիմեց ինձի, որ իր պարտականութեան օգնեմ: Աւելի դիւրին էր որ ես գրէի Նիկողոսին հարցարանը, քան թէ «օգնէի» իրեն: Այդպէս ալ ըրի: Աշխարհագրութեան նիւթի մը մասին քանի մը տեսակի հարցումներ պատրաստեցի. բառերու եւ դերմիններու իմաստները տալ եւ բացատրել, ճիշդ-սխալ նախադասութիւնները ստուգել, մէկ պարբերութեամբ հարցումներու պատասխանել, քանի մը հատ երկար պատասխանուելիք հարցումներ, եւայլն: Ես ալ ինձի համար պատմութեան վերաբերեալ նմանօրինակ հարցումներ պատրաստեցի:

Նիկողոսը 90 ստացաւ, ես՝ 70: Գացի Համպոյեանին քով բողոքելու: Ժպիտով՝ «եթէ հարցարանները փոխէիք, դուն 90 կ'առնէիր, Նիկողոսը՝ 70», ըսաւ: Մարդը հասկցած էր ... :

Ամիսներ ետք, նշմարեցինք որ Համպոյեանը տարբեր վերաբերմունք ունի Լուսիին հանդէպ: Ազատ ժամերուն միշտ աղջկանց շէնքն էր, հերթապահուհիներուն սենեակը, Լուսիին հետ: Դասապահերու ընդմիջումներուն, միջանցքներուն մէջ յաճախ «պատահական» հանդիպումներու եւ անուշ ժպիտներով կարճ խօսակցութիւններու ականատես կ'ըլլայինք յաճախ:

Օր մը ալ, կարծեմ Զատկուայ արձակուրդին էր, ճերմակ «տախըմ»ով, ճերմակ գուլպայով եւ ճերմակ կօշիկով, բարձրահասակ երիտասարդ մը տեսանք Մելգոնեանի մէջ: Իմացանք որ Լուսիին եղբայրն է եղեր, որ Եգիպտոսէն եկեր է ... Համպոյեանը քննելու, եւ հաստատելու որ իր քրոջ յարմա՞ր է :

Մանկավարժական դասերուն իմ միակ եւ գլխաւոր մրցակիցս Լուսին էր: Համպոյեանին տուած դասանիւթին գրաւոր քննութիւններուն Լուսին միշտ 97 կամ 99 կը ստանար, ես ալ՝ 94 կամ 96: Անգամ մը Լուսիէն գրաւորին թուղթը

ուզեցի եւ մեր երկուքին գրածները բաղդատեցի: Ոչ մէկ տարբերութիւն:
Գրաւորի թուղթերը առած գացի Համպոյեանին քով եւ,

«Պարոն, ինչու՞ Լուսիին միշտ ինձմէ քանի մը նիշ աւելի կու տաք», հարցուցի:

«Է՛ Վարդգէս, հասկցիր այդքանը», եղաւ Համպոյեանին պատասխանը:

«Ուրեմն, պարոն, հարց չկայ» ըսելով ժպտեցանք եւ հարցը լուծուեցաւ:

Այդ ամառ, Համպոյեանին եւ Լուսիին ամուսնութեան, Անթիլիասի Մայր
Տաճարին մէջ, լուսանկարիչը ես էի ... :

X x x x x x x

Նաճարիկը կար: **Մարի Նաճարեանը**, Պէյրութէն: «Վայրի գեղեցկութեամբ
օժտուած ես դուն, Նաճարիկ», կ'ըսէի իրեն: «Է՛ ձօ, մի՛ չափազանցեր», կ'ըսէր:
«Լաւ, կ'ըսէի, եթէ այս մէկը չես ընդունիր, ուրեմն ընդունէ որ գեղեցկութիւնդ
շատ շուտով պիտի հասուննայ»:

Շատ բարի սիրտով, միշտ բարձրաձայն խնդացող աղջիկն էր Նաճարիկը: Այն
աղջիկներէն՝ որ պիտի ուզէիր որ քոյրդ ըլլար եւ որպէս քոյրդ, հոգիդ տայիր
իրեն:

Նաճարիկը մեզմէ մէկ դասարան վար, Վահէ Սիւթճեանին սիրահարուեցաւ, եւ
Մելգոնեանի մէջ ամենէն նշանաւոր «գոյգ»երէն մէկը եղան: Պէյրութի մէջ ալ
քանի մը տարի միասին ըլլալէն ետք, ամուսնացան եւ հիմա Փարիզ կը բնակին:

Վստահ եմ Փարիզը քիչ մը աւելի գեղեցիկ քաղաքի վերածուեցաւ երբ
Նաճարիկը հոն հաստատուեցաւ:

X x x x x x x x x

Մեր 11-րդ դասարանին մեզի միացաւ Տիկ. Վերգին Միսիրեանը:
Բարձրահասակ, գեղադէմ, խելացի եւ հասունցած կին մըն էր: Ան 1950-ական
թուականներուն ուսանողուի էր եղած է, բայց Հաստատութեան մարզիչը, Պրն.

Տիգրան Միսիրեանը չդիմանալով Վերգինին գեղեցկութեան եւ «ճիլվե»ներուն, ամուսնացած են:

Վերգինէն 1964-իւ միացաւ մեզի որպէսզի Մելգոնեանի վկայականը ստանայ եւ այդպէս շարունակէ իր կեանքը:

Մեր բոլորին մեծ քոյրիկն էր ան: Յաճախ տունէն, իր եփած անուշեղէններէն կը բերէր եւ մեզի կու տար: Շատ համեստ, բարի, բոլորին օգնող դասընկերուհին էր ան: Միակ տկարութիւնը՝ միշտ կը խրատէր մեզ ... :

X x x x x x x x

Մեր միւս դասընկերուհիներէն Ալիս Պերպերեանին մասին երկար պիտի գրեմ: Պայծիկը (Պայծառ Ղազարեան)՝ Աթէնքէն, Հերմինէ Նալպանտեանը՝ Ատիս Ապապայէն, Թամիցա Պոտոսեանը՝ Պէրուֆէն, Արաքսի Երէցեանը՝ Պէրուֆէն, եւ Էլէզապէթ Նալգրանեանը՝ Պէրուֆէն, Մարի Սեդա Բարսեղեանը, Աթէնքէն, շատ բարի եւ համակրելի աշակերտուհիներ էին: Ի՛րապէս որ դասարանին մէջ մէկգմէկու համարեայ քոյր-եղբայրներ էինք, բացի ... սիրահարուածներէն:

Այսօր, տասնամեակներ ետք էրբ ետ կը նայիմ Մելգոնեանի անուշ օրերուս, յուզում մը կը պատէ սիրտս: Ի՛նչ յիշատակներ պահուած են մեր յիշողութեան ծալքերուն մէջ, որոնք նաեւ մեր նկարագիրներն ու ինքնութիւնը հաստատելու մէջ իրենց կարելոր դերերը ունեցած են:

Սկզբնական տարիներուն՝ արաբերէնի պահերուն կը սպասէինք որ մեր դասընկերուհիները գային եւ մեր սիրտերը լեցնէին իրենց անուշ ժպիտներով ու ճռուողիւններով:

Վերջին երկու տարիներուն, երբ բոլոր դասերը երկսեռ էին, դարձեալ անցկութեամբ կը սպասէինք մեր անուշիկներուն որ առտու գային իրենց շէնքէն, կամ զբօսանքէն ու ճաշի դադարէն ետք դասարան մտնէին ու մեր հոգիները ջերմացնէին:

Տարբեր էր Մելգոնեանի միջավայրը: Այս օրերուն, տղոց համար աղջիկները պարզապէս «անհատներ» են, չսելու համար ուրիշ բաներ: «Հաւասար» են տղոց:

Մելգոնեանի մէջ, աղջիկները մեր ներշնչումներուն աղբիւրներն էին: Մեր ուրախութեան ակերը: Մեր պայքարներուն եւ մրցակցութիւններուն ուժ տուող անուշիկները:

Մեզի «հաւասար» չէին անոնք:

Ինչպէ՞ս կրնայինք մեզի «հաւասար» սեպել զանոնք՝ երբ անոնք մեր ամէն ինչն էին ... :

Ինչպէ՞ս կրայինք մեզի «հաւասար» սեպել զանոնք՝ երբ անոնք մեր ներշնչման աղբիւրներն էին: Մեր մելգոնեանցի քոյրիկները: Մեր հարազատները:

Ո՛չ: Մեր դասընկերուհիները մեզի «հաւասար» չէին: Անոնք մեզմէ շա՛տ աւելի բարձր ու արժէքաւոր էակներ էին, արժանի՝ մեր ամէն տեսակ զոհողութիւններուն: Անոնք մեր հոգիները ջերմացնողներն էին: Շատ աւելի սիրելի, շատ աւելի յարգելի, շատ աւելի արժանի մեր գուրգուրանքին:

Ա՛խ, աղջիկները Մելգոնեանի: Եթէ մելգոնեանցի չես, չես կրնար իրապէս արժեւորել մեր աղջիկներուն այդ իրական բնութիւնն ու արժանիքները: Եւ այդ թանկարժէք աղջիկներէն մին, սիրտս այնպէս մը գրաւեց որ 50 տարի հետը ապրելէս ետք, տակաւին ամէն օր, ամէն ժամ, ամէն վայրկեան անձկանոք կը սպասեմ վայրկեան առաջ՝ հետը ըլլալ ... :

Լոս Անճելըս, 2017